

TÜRK EDEBİYATINDA SİLSİLENÂME VE SEYYİD AHMED CEZBÎ'NİN CÂMÎ'U'S-SİLSİLE ADLI SİLSİLENÂMESİ

Suat DONUK¹

ÖZET

Birbirine icazet veren şeyhlerin, peşi sıra tahta çıkan hükümdarların ve aynı soydan gelen kişilerin sıralı listesini içeren eserlere silsilenâme adı verilir. Yazma eser kütüphanelerinde pek çok Türkçe silsilenâme örneği bulunmaktadır. Bunların çoğunluğunu bir tarikatın birbirine icazet veren şeyhlerinin isimlerini içeren liste oluşturmaktadır. Tarikat silsilenâmelerini mensur ve manzum olarak ikiye ayırmak mümkündür. Mensur silsilenâmeler icazetnâme / hilâfetnâme türünde olanlar, vefeyâtnâme / menâkıbnâme türünde olanlar ve tasavvufî bilgilerle karışık olanlar şeklinde üç gruba ayrılabilir. Tasavvufî bilgilerle karışık silsilenâmelerden biri Himmetzâde torunu Seyyid Ahmed Cezbî'nin Câmî'û's-silsile adlı eseridir. Müellifi 50 yaşındayken 1235 (1819-20) yılında yazılan Câmî'û's-silsile Bayrâmiyye, Halvetiyye ve Himmetiyye tarikatları şeyhlerinin silsilesini içermektedir. Etvâr-ı seb'a ile ilgili malumatın da bulunduğu eser Himmetiyye tarikatının son dönem şeyhleri hakkında bilgiler içermesi açısından önemlidir. Câmî'û's-silsile'yi değerli kılan başka bir nokta Seyyid Ahmed Cezbî'nin doğum tarihinin tespitini sağlamasıdır. Süslü nesirle yazılan Câmî'û's-silsile'de yer yer cümleler arası anlamsal kopukluklara ve anlamda muğlaklıklara rastlanmaktadır. Bu makalede silsilenâme türünün Türk edebiyatındaki görünümüne ışık tutulmuş, bu türün bir tasnif denemesi yapılmıştır. Seyyid Ahmed Cezbî'nin Câmî'û's-silsile adlı eseri tanıtılmış, bu eserin çeviri yazılı metni ilim âlemiyle paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Silsilenâme, Seyyid Ahmed Cezbî, Klasik Osmanlı Nesri

¹ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, suat.donuk@hotmail.com

SİLSİLENÂME IN TURKISH LITERATURE AND SEYYİD AHMED CEZBÎ'S SİLSİLENÂME CALLED CÂMÎ'Ü'S-SİLSİLE

ABSTRACT

The works that contain the ordered list of the sheikhs, the rulers who succeeded to the throne and the people of the same line are called silsilenâme. In the manuscript libraries, there are many examples of Turkish silsilenâme. Most of them are made up of a list of the names of the sheikhs of a sect that give each other the sheikh permission. It is possible to divide the sect silsilenâmes into prose and verse. The prose silsilenâmes can be divided into three groups: icazetnâme / hilâfetnâme type, vefeyâtnâme / menâkıbnâme type and mixed with Sufism knowledge. One of the silsilenâme that is mixed with Sufism knowledge is the work of the Granddaughter of Himmetzâde Seyyid Ahmed Cezbî named Câmî'ü's-silsile. Câmî'ü's-silsile, written in 1235 (1819-20), its author at the age of 50, includes a series of sheikhs of the sects of Bayrâmiyye, Halvetiyye and Himmetiyye. The work, which also includes information about etvâr-ı seb'â, is important in that it contains information about the late sheikhs of Himmetiyye sect. Another point that makes the Câmî'ü's-silsile valuable is that Seyyid Ahmed Cezbî's determination of the date of birth. In the Câmî'ü's-silsile written with ornate prose, there are occasional semantic breaks and ambiguities between sentences. In this article, the view of the genre of silsilenâme in Turkish literature is shed light and a classification attempt of this genre is made. Seyyid Ahmed Cezbî's Câmî'ü's-silsile was introduced and the written translation of this work was shared with the scientific community.

Key Words: Silsilenâme, Seyyid Ahmed Cezbî, Classical Ottoman Prose

GİRİŞ

Arapçada “demir zincir” anlamına gelen silsile ve Farsça “mektup, kitap” anlamındaki “nâme” kelimelerinden türemiş bir isim olan silsilenâme “soyağacı, meşhur bir kimsenin silsilesini gösteren cetvel, bir kimsenin silsilesini gösteren çizelge” gibi anlamlara gelmektedir (Kanar, 2009: 3074; agy, 2011: 862; Mutçalı, 1995: 399; Devellioğlu, 2008: 953; <https://sozluk.gov.tr> [17.11.2019]).

Silsile kelimesi tasavvufta bir tarikatın birbirine icazet veren şeyhlerinin isimlerini içeren liste anlamında kullanılmış, silsileyi oluşturan isimlerin yazılı olduğu belgeye silsilenâme denilmiştir (Tosun, 2009a: 206). Birbirinin takipçisi şeyhlerin listesini bu kişilerin hâl tercümeleri ile birlikte veren eserlere de silsilenâme adı verilmiştir (Donuk, 2016: 12).

Tarikatların İslâm coğrafyasında neredeyse her beldede tekke ve zaviyeler açacak kadar yaygınlaşması ve büyük halk kitlelerine ulaşması bu kurumun belli bir sistem hâline getirilmesini ve sahteciliği önlemek için kontrol altına alınmasını gerekli kılmıştır. Bir nevi diploma görevi gören tarikat silsilenâmeleri bu sistem ve kontrol ile paralellik arz edecek şekilde İslâm kültür âleminde gelişim göstermiştir (Usta, 2006: 46). Silsilenâmelerin sûflerin hâl tercümelerini de kapsayacak şekilde genişlemesini ise İslâm edebiyatı biyografik tür ve eser zenginliğinin bir tezahürü olarak değerlendirmek gerekir.

Yurt içi ve yurt dışı yazma eser kütüphanelerinde Osmanlı Devleti döneminden günümüze intikal etmiş pek çok silsilenâme türünde eser mevcuttur. Bu silsilenâmelerin bir kısmı Arapça iken çoğunluğu Türkçedir. Biyografik bilgiler içerebildikleri için kaynak özelliği taşıyan silsilenâmelerden biri Himmetzâde torunu Seyyid Ahmed Cezbî (ö. 1245/1829-30) tarafından kaleme alınmıştır. *Câmî'ü's-silsile* adını taşıyan bu eser Himmetzâdeler olarak bilinen aile ve Himmetiyye tarikatının son dönem şeyhleri hakkında bilgiler vermesi açısından önemlidir. Bu makalede silsilenâmelerin Türk edebiyatındaki görünümüne ışık tutulacak, bu türün bir tasnif denemesi yapılacaktır. Seyyid Ahmed Cezbî'nin *Câmî'ü's-silsile* adlı silsilenâmesi tanıtılacak, *Câmî'ü's-silsile*'nin çeviri yazılı metni ilim âlemiyle paylaşılacaktır.

1. Türk Edebiyatında Silsilenâme

Yazma eser kütüphanelerimizde silsile veya silsilenâme isimli pek çok eser vardır. Bunlar incelendiğinde çoğunluğunun birbiri ardınca postnişin olmuş şeyhlerin sıralı listesi olduğu görülmektedir. Ancak tarikat önderleri dışında padişahlar, vezirler, Hz. Muhammed'in soyundan gelenler, aynı soya mensup olanlar vb. aynı meslek veya konumdaki şahısların soy ağacını veya görev sırasını içeren eserlere de silsile veya silsilenâme ismi verildiği dikkat çekmektedir.

Behcetî Seyyid İbrahim (ö. 1151/1738) *Silsiletü'l-âsâfiyye* adlı eserinde Osmanlı Devleti idaresinde önemli bir yer elde eden Köprülü ailesine mensup şahısların listesini kronolojik bir seyirle biyografileri ile birlikte vermektedir (Özcan, 2009: 207).

Abdülmecid el-Buhârî (ö. [?]) tarafından yazılan *Tevârîh-i Enbiyâ-yı İzâm ve Evliyâ-yı Kirâm ve Selâtîn-i Mâziyye* Hz. Âdem'den Osmanlı Devleti zamanına kadarki zaman diliminde gelip geçen çeşitli peygamber, hükümdar ve

şeyhlerin silsilelerini içermektedir. Ankara Milli Kütüphane numara 06 Mil Yz A 1168'de kayıtlı bu eserde silsilelerdeki şahıslarla ilgili bilgiler de verilmiştir.

Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz Bel 86 ve 06 Mil Yz Bel 74 numaralarda kayıtlı eserler de *Silsile-nâme* adını taşımaktadır. Yazarı belli olmayan bu eserler çeşitli Türk devletlerinin hükümdar silsilelerini çeşitli çizimler ve bunların arasına yazılan bilgilerle sunmaktadır.

Silsilenâmenin yanı sıra "tomar, zübdetü't-tevârîh, subhatü'l-ahbâr" gibi isimler de verilen bu türdeki eserler tezhipli minyatürler de içerebilmektedir. Örneğin Dublin'de Chester Beatty Kütüphanesi, numara T. 423'te kayıtlı *Zübdetü't-tevârîh* adlı eserde Hz. Muhammed'in soy ağacı, çeşitli millet ve devletlerin liderlerinin listesi ve çeşitli Türk devletleri ile Osmanlı İmparatorluğu hükümdarlarının silsilesi verilmiştir. İlgili şahısların bilgilerinin olduğu yere minyatürleri de resmedilmiştir (Bayram, 1994).

Ulusal kütüphanemizin 06 Hk 11/3 numarasında kayıtlı yazmada ise Osmanlı Devleti padişahlarının listesi yaşam bilgileri ile birlikte yazılmıştır. *Silsile-nâme-i Âl-i Osmân* adını taşıyan bu eserde valide sultan ve sadrazam silsileleri de bulunmaktadır.

Yukarıda belirtildiği üzere silsilenâme adı taşıyan eserlerin ekseriyetini tarikat şeyhleri halef selef listeleri oluşturmaktadır. Bu mahiyetteki metinlerin sayısının çokluğu bir tasnife tutulmalarını gerekli kılmaktadır.

Tasavvufi silsilenâmeleri önce manzum ve mensur olarak ikiye ayırmak gerekir. Şiiri tasavvufi bilgi ve mesajları yaymada araç olarak kullanan kimi şeyhler tarikat önderlerinin silsilesini manzume formunda vermiştir. Daha çok mesnevi, kaside, kıt'a nazım şekilleriyle yazılan bu eserlerde tarikat büyükleri hakkında bilgiler de verilmektedir.

La'îzâde Abdülbâkî (ö. 1159/1746), Mesnevi şârihi Sarı Abdullah Efendi'nin (ö. 1071/1660) müritlerine seyr ü sülûk hakkında bilgiler verip nasihatler ettiği *Meslekü'l-uşşâk* adlı kasidesine yazdığı kırk yedi beyitlik zeyilde Bayramî-Melamî büyüklerinin silsilesini kaydetmiştir (Ayçiçeği, 2014). *Meslekü'l-uşşâk*'ın başka bir zeyli olan Habeşîzâde Abdurrahim Rahîmî Efendi'nin (ö. 1140/1727) *Matla'u'l-işrâk*'ında da tarikat önderleri kronolojik bir sıra gözetilerek anlatılmaktadır (Abdurrahim Rahîmî, yz: 143a-144b).²

Hasan Senâyî Efendi'nin (1151/1738'de sağ) *Dîvân*'ının ilk ve asıl bölümünü *Silsilenâme-i Tarîkât-ı Halvetiyye ve Silsilenâme-i Celvetiyye* adlı iki silsilenâme oluşturmaktadır. İlahiler, naatlar ve diğer dinî içerikli şiirler silsilenâmelerden sonra gelmektedir (Tatçı, 2009: 355). Cemâleddin Uşşâkî de (ö. 1164/1751) Uşşâkîyye tarikat şeyhleri silsilesini anlattığı bir mesneviyi divanına almıştır (Ergin, 1995: 277).

Kürkcübaşızade Ali (ö. [?]), *Silsiletü'n-nûr* adlı mesnevide Sünbüliyye tarikatına mensup mürşitlerin sıralı listesini kısa yaşam bilgileri ile birlikte vermiştir (Kiremitçi, 2018; Özçelik, 2018a; agy, 2018b). Mesnevi nazım şekliyle Sünbüliyye tarikatının silsilesini yazanlardan biri de Mehmed Vahyî'dir (ö. 1130/1718). Vahyî'nin silsilenâmesinin eksik bir nüshası İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı numara OE Yz 0342'de kayıtlıdır (vr. 92a-92b).

Ankara Milli Kütüphane numara 06 Mil Yz A 8175/1'de Nakşebendiyye'nin Halidiyye koluna ait bir silsilenâme mevcuttur. Müellifi belli olmayan bu silsilenâmede otuz iki şeyh, otuz üç beyitlik bir kaside ile anlatılmıştır (vr. 1a-3a). Nakşebendî şeyhlerinden Şirânî Mustafa Efendi (ö. 1906) de otuz iki tarikat önderinden

² Habeşîzâde Rahîmî'nin *Matla'u'l-işrâk*'ının metni tarafımızca neşre hazırlanmaktadır.

müteşekkil silsileyi otuz üç kıt'a ile manzumeye dönüştürmüştür (bk. Şirânî Mustafa, yz: 4a-7a). Başından ve sonundan sayfaların kopuk olduğu için şairi belli olmayan bir eserde de kıt'alarla Gülşeniyye tarikatı postnişinleri sıralanıp bunlara duyulan sevgi dile getirilmiştir (Ankara Milli Ktp, No 06 Mil Yz A 5876). Seyyid Nizâmoğlu (ö. 1010/1601) tarikat ve nesep silsilesini mesnevi nazım şekliyle kaleme almıştır (Seyyid Nizâmoğlu [a], yz: 54b-55a; agy [b], yz: 35a; Tosun, 2009b: 74).

Silsilenâmelerin mensur olanları ise icazetnâme / hilâfetnâme türünde olanlar, vefeyâtnâme / menâkıbnâme türünde olanlar ve tasavvufî bilgilerle karışık olanlar şeklinde üç gruba ayırmak mümkündür. Vefeyâtnâme türünde olanlar da sadece vefat tarihlerini bildirenler ile ayrıntılı hâl tercümesi içerenler olmak üzere iki grupta toplanabilir.

Resmî, dinî, ilmî, askerî bir müessesede üst konumda görev yapacak veya dinî bir misyon yüklenecek kişilerin ehliyet ve liyakat sahibi olması gerekir. Bu husus eski dönemler için de geçerli olmuştur. Osmanlı döneminde ehliyet ve liyakati somutlaştıracak, sahteciliğin önüne geçecek yazılı belgeler meydana getirilip kullanılmıştır. Örneğin medresede öğrenimini tamamlayan bir şahsın ilmiye sınıfında kadı-müderris olabileceğini gösteren icazetnâmeler veya Hz. Muhammed soyundan gelenlerin seyyidliğini gösteren şecereler oluşturulmuştur. Aynı mantıkla bir şeyhin tekke ve zaviye şeyhliği postuna oturmaya ehil olduğunu göstermek maksadıyla oluşturulmuş belge şeklinde silsilenâmeler vardır. Tomar ismi de verilen bu tür silsilenâmelerde kısa bir münacat ve naat bölümünden sonra el vermek-almak suretiyle şeyhlik makamını devam ettiren şahıslar sıralanır. En sonda ismi bulunan şahıs, şeyhliği devralmış kişi kabul edilir.

Ankara Milli Kütüphane numara 06 Mil Yz Bel 32'de kayıtlı tomar şeklindeki metin bu amaçla tanzim edilmiştir. Bu metin Seyyid Mehmed Kemal (ö. [?]) adlı şeyhin diploması hüviyetindedir. Aynı kütüphanede 06 Mil Yz A 480/1 (vr. 1b-3a) ve 06 Mil Yz A 4648/2 (vr. 90b-93b) numarada kayıtlı yazmalar da aynı içeriktedir. Bunların ilki Şa'bâniyye, ikincisi Bektâşîyye tarikatı şeyh icazetnâmesi niteliğindedir.

Osmanlı toplumunda çok sayıda tarikatın bulunduğu bilinmektedir. Bu tarikatların şeyhlerini öğrenmek isteyen okurların bu talebini karşılamak için yazılan toplu silsilenâmeler vardır. Bedevî Mehmed Ali (ö. [?]), *Esmâr-ı Esrâr* adını verdiği, *Silsilenâme-i Turuk-ı Aliyye* ismiyle de bilinen eserinde meşayih tomarlarının ender olduğu, çoğu icazetnâmenin ayrı ayrı bulunduğu ve müracaat esnasında saatlerce mütalaadan sonra bile bir şey anlaşılamadığı için bütün tarikatların şeyh silsilesini kaleme aldığını belirtmektedir (Bedevî Mehmed Ali, yz: 1b). *Esmâr-ı Esrâr*'da otuz tarikatın şeyh silsilesi verilmiş, bazı postnişinlerin ölüm seneleri bildirilmiştir.

Bazı yazarlar tarikat silsilesini mürşitlerin yaşam bilgileriyle veya menkıbeleriyle birlikte vermiş, böylece silsilenâmeyi şeyhlik izin belgesinden biyografik bir esere çevirmiştir. Örneğin Münîr-i Belgrâdî (ö. 1029/1620'den sonra), *Silsiletü'l-mukarrebîn ve Menâkıbu'l-muttakîn* adlı eserinde birçok tarikat silsilesinden söz etmiş, Hz. Ebubekir'den başlayarak yaşadığı döneme kadar 153'ten ziyade şeyhin biyografisini ve menâkıbını anlatmıştır (Bitiçi, 2001: 2).

Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin (1916'da sağ) *Silsilenâme-i Süfiyye*'si on dokuz tarikatın ve bunlardan ayrılan kolların silsilelerini ihtiva etmektedir. Silsileler zikredilirken ilgili zatların doğum, vefat, meşihata nakil ve azil

tarihleri ile tekkeleri gibi o zata ait bazı kısa bilgiler ilave edilmiştir (Usta, 2006: 73). Bu eserde silsileler soy seçerelerinde olduğu gibi çeşitli çizimler yardımıyla listelenmiştir.

Abdülhâdî el-Vardârî, Üsküp Ümmî Sinanlı Tekkesi Şeyhi Veli Dede'den icazet alan Şeyh Hasan Dede İbn Muhammed'e ithafen 972 Şa'bân'ında (Mart/Nisan 1565) *Silsile-i Evliyâ* adlı bir silsilenâme yazmıştır. Bu silsilede kimisi tanışıp görüştüğü on bir mürşidin kısa hâl tercümesine de yer vermiştir (Abdülhâdî el-Vardârî, yz: 129b-131a; Ceyhan ve Cankurt, 2012: 278-308).

İlk sayfası olmadığı için kime ait olduğu anlaşılamayan bir Bayrâmiyye tarikatı silsilenâmesi Ankara Milli Kütüphane numara 06 Mil Yz A 5310/3'te kayıtlıdır. Bu silsilenâmede şeyhlerin isimlerinin yanına vefeyatnâmelerde olduğu gibi "mâte sene ... (... senesinde vefat etti)" ibaresiyle ölüm tarihleri yazılmıştır.

Kimi müellifler ise tarikat halef-selef listesi ve hâl tercümeleri ile yetinmemiş, eserini tasavvufî bilgilerle tekml etme yoluna gitmiştir. Acemzâde Mustafa Cemâlî (ö. [?]), *Silsilenâme-i Mevleviyye* adlı eserinde Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin (ö. 672/1273) nesebinden gelenlerle Mevlevî tarikatına mensup şeyhleri ve bunların yaşam bilgileriyle menkıbelerini kronolojik bir şekilde vermiştir. Ancak silsilenin ara yerlerinde Hz. Ali'nin (ö. 40/661) rûhânî bir şekilde Hasan-ı Basrî (ö. 110/728) ile görüşmesi; nûr-ı Muhammedî ve nûr-ı velâyetin mahiyeti; Hz. Muhammed'in âli ve ashabının kıymeti; hilafet makamının anlamı; zamanla gerçek Hak âşıklarının azalması; ilm, ayân ve yakîn mertebeleri vb. tasavvufî konuları makâlât adı altında izah etmiştir (vr. 1b-17b). İsmail Hakkı Bursevî (ö. 1137/1725) de *Silsilenâme-i Celvetiyye*'de otuz iki şahıstan oluşan bir silsile bildirmiş, burada yer alan sûflerin hâl tercümelerine yer vermiştir. Biyografik bilgilerden sonra esmâü'l-hüsna; tarikatın farzları, sünnetleri, mekruhları; silsilenin sırrı vb. tasavvufî bilgiler vermiştir (Efendi, 1994: 33-167; Namlı, 2001: 104).

Türkçe silsilenâmelerden bazılarında postnişinlikte birbirini takip eden mürşitlerin isimleri çeşitli tasavvufî bilgilerle birlikte verilmiştir. Müellifin birkaç sayfa tutacak isim listesini tarikat bilgileriyle destekleyip daha hacimli bir esere çevirme talebi veya icazetnâme niteliğindeki silsilenâmeyi tasavvufî kavram, terim ve fikirlerle donatıp liyakatini ispatlama gayreti bu türün ortaya çıkış sebepleridir. Örneğin Ömer Fuâdî (ö. 1046/1636), silsilenâmesinde Halvetiyye tarikatının Şa'bâniyye kolu silsilesini Hz. Muhammed'den kendisinin şeyhi olan Kastamonulu Şeyh Şa'ban-ı Veli'ye (ö. 976/1569) ve onun halifeleri olan şeyhlere getirmektedir. Ancak eserin ilk kısmında tasavvufun ortaya çıkışı, zikir, etvâr, ekvâr, edvâr gibi tasavvufî hâllerin varlığı, irşâd ve telkinin gerçekliği, şeyhlik mertebesi ve bu mertebenin silsile hâlinde olmasının mantığı gibi tasavvufî mevzuları açıklamıştır (Ömer Fuâdî, yz: 1b-7a). Bu makalenin konusu olan Seyyid Ahmed Cezbî'nin *Câmi'ü's-silsile* adlı eserinde Bayrâmiyye, Halvetiyye ve Himmetiyye şeyhleri halef-selef dizisinin yanı sıra tarikat silsilesinin ortaya çıkışı ve etvâr-ı seb'a hakkında malumat vardır (Ahmed Cezbî, yz: 1a-4a).

Türk edebiyatında tercüme silsilenâmeler de mevcuttur. Muhammed bin Süleyman el-Bağdâdî'nin (ö. [?]) *Hadîkatü'n-nediyye* adlı eserini Abdullah Ferdî (ö. 1857), *Semerât-ı Silsile-i Hâlid-iyye Tercüme-i Hadîkatü'n-nediyye* ismiyle Türkçeye tercüme etmiştir. Söz konusu eserde Nakşbendiyye silsilesi, tasavvufî eğitimin önemi, mürşide olan ihtiyaç, Hâlid-i Bağdâdî'nin hayatı ve halifeleri hakkında bilgiler mevcuttur (Yıldız, 2005: 1-2).

Edebiyatımızda başka bir türde yazılmış bir eserin içerisinde bölüm olarak yer alan silsilenâmelere de rastlanmaktadır. Örneğin Nev'îzâde Atâyî'nin (ö. 1045/1635) *Hadâiku'l-hakâik fî Tekmiletî'ş-Şakâik* adlı eserinde meşâyih hâl tercümelerinin başında Nakşbendiyye, Halvetiyye, Nûrbahşiyye, Zeyniyye, Mevleviyye, Ni'metullâhiyye, Bayrâmiyye, Kâdiriyye ve Rufâiyye tarikatlarının silsilesi verilmiştir (Donuk, 2017: 373-386). Atâyî'nin *Zeyl-i Şakâik*'inin zeyli olan *Vekâiyu'l-fuzalâ*'da Şeyhî Mehmed Efendi (ö. 1144/1731) bu silsileleri Nev'îzâde'nin bıraktığı yerden kendisinin yaşadığı zamana kadar getirmiştir (Ekinci, 2018: 297-318). *Şakâiku'n-nu'mâniyye*'nin başka bir zeyli olan Fındıklılı İsmet'in (ö. 1904) *Tekmiletü'ş-Şakâik*'inde ise şeyhlerin hâl tercümelerinde "Hazretin Silsile-i Tarikatları" başlığı ile ilgili şahsın tarikat silsilesine bağlanış sıralaması verilmiştir (Donuk, 2016: 99).³

2. Câmî'ü's-silsile

2.1. Adı

Müellif, makale konusu silsilenâmede herhangi bir eser adı zikretmemiştir. Bununla birlikte eser, "Câmî'ü's-silsile" başlığı ile başlamaktadır. "Silsileyi bir araya getiren [kitap]" anlamına gelen bu ibare Bayrâmiyye, Halvetiyye ve Himmetiyye silsilesini ihtiva eden eseri anlam itibariyle karşılamaktadır. Bu nedenle Cezbî'nin silsilenâmesinin adının *Câmî'ü's-silsile* olduğu kanaatini taşıyoruz.

2.2. Yazarı

Câmî'ü's-silsile, Bayrâmiyye-Şemsiyye tarikatının Himmetiyye kolunun kurucusu Bolulu Himmet Efendi'nin (ö. 1095/1684) torunlarından, Himmetzâde Hafîdi nisbesiyle tanınan Seyyid Ahmed Cezbî'nin çeşitli eserlerinin toplandığı bir mecmuada bulunmaktadır. Bunlardan *Kenzü'l-esrâr* ve *Kenzü'l-etvâr* yayımlanmıştır (bk. Donuk, 2019a; agy, 2019b). İlgili yayınlarda çeşitli değerlendirmelerle söz konusu eserlerin Himmetzâde torunu Seyyid Ahmed Cezbî'ye aidiyetinin kuvvetle muhtemel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla *Câmî'ü's-silsile* de Ahmed Cezbî'ye ait olmalıdır.

Nitekim *Câmî'ü's-silsile* müellifi, Himmetiyye tarikatı silsilesini Bolulu Şeyh Himmet Efendi'den başlatmış, tarikatın son dönem halifeleri arasında kendisini de zikretmiştir. "Ve Bahâ'e'd-dîn Efendi daği oğlu 'Abdü'l-Hayy Efendi'ye ve bu fakîr Ahmed Cezbî'ye ... telkîn buyurdılar (Ahmed Cezbî, yz: 3b-4a)." şeklindeki bu ifade *Câmî'ü's-silsile*'nin müellifinin Himmetzâde Hafîdi Seyyid Ahmed Cezbî oluşunda şüphe bırakmamaktadır.

Biyografik kaynaklarımızda yer alan tespitler ile eserlerinden istihraç edilen bilgilere göre Seyyid Ahmed Cezbî'nin yaşam öyküsü şu şekildedir: Ahmed Cezbî Efendi; Himmetiyye tarikatı kurucusu, mutasavvıf, şair, Bolulu Himmet Efendi'nin soyundan gelmektedir. Bayrâmî ve Nakşbendî tarikatlarına mensup, şâir ve âşık bir zattır (Bursalı Mehmed Tahir, 1333: 2/129).

³ Burada silsilenâme türünün Türk edebiyatındaki görünümü sergilenmeye çalışılmıştır. Arapça eserlerin de dâhil edildiği bir silsilenâme tasnifi için bk. Usta, 2006: 52-60.

Bu makalenin konusu olan *Câmî'u's-silsile*'deki silsile bilgisine göre Ahmed Cezbî, Şeyh Mehmed Bahâeddin'in torunudur. Bahâeddin Efendi Şeyh Nurullah'ın, Nurullah Efendi Şeyh Abdussamed'in, Abdussamed Efendi Şeyh Abdullah'ın, Abdullah da Bolulu Şeyh Himmet Efendi'nin oğludur (Ahmed Cezbî, yz: 3b-4a). Silsilede Ahmed Cezbî, babasından söz etmemektedir. Şeyh Mehmed Bahâeddin'in, oğlu Abdülhay Efendi'ye ve kendisine el verdiğini belirtmektedir (Ahmed Cezbî, yz: 3b-4a). Bu ifadeden Şeyh Abdülhay'ın Cezbî'nin babası mı, yoksa amcası mı olduğu anlaşılammamaktadır. Biz eğer Abdülhay Efendi Cezbî'nin babası olsaydı "pederim" şeklinde bir sıfatla bunu belirteceği, bu nedenle Abdülhay'ın onun amcası olduğu kanaatindeyiz. Seyyid Cezbî Bey, anne tarafından ise Köprülü Mehmed Paşa'nın (ö. 1072/1661) damadı olan Sadrazam Siyavuş Paşa'nın (ö. 1099/1688) torunudur (Maleky, 2012: 3).

Câmî'u's-silsile'de geçen "bunca vaktür sinnüñ hamsîn ve zünüb u 'işyānuñ rengîn ... İrüp hamsîne sinnüñ 'amelüñ yok, hayra dâ'ir hîç (Ahmed Cezbî, yz: 3b-4a)." ibaresine göre Cezbî Efendi ilgili eseri yazdığında yaşı 50 idi. *Câmî'u's-silsile* 1235 (1819-20) senesinde yazıldığına göre müellif 1185 (1771-72) yılında doğmuştur. *Câmî'u's-silsile*'yi yazdıktan on sene sonra, 1245 (1829-30) senesinde 60 yaşındayken vefat etmiştir.

Seyyid Ahmed Cezbî, Aksaray civarında Taşkasap semtindeki Nakşebendî dergâhında medfûndur (Bursalı Mehmed Tahir, 1333: 2/129). Mürettep *Dîvân'ı* ve *Aşkîyye* isminde manzum bir eserinin olduğu bildirilmektedir. Cezbî Ahmed Efendi kudretli bir şair, hatta iyi bir nâzım olarak gösterilemez. Onun eserlerinde birçok lisan, kafiye, vezin hatalarına ve kelime ihmallerine rastlanmaktadır (Ergun, 1936: 1076).

Kaynakların Cezbî'nin sadece *Dîvân* ve *Aşkîyye* adlı eserlerinin olduğunu bildirmesine rağmen *Şükûfe-nâme* (Ankara Milli Ktp, 06 ml.yz. A 1783, vr. 26a-37a), *Makâlât* (06 ml.yz. A 1783, vr. 34a-36b; 06 Mil Yz A 9295, vr. 1b-11b), *Kenzü'l-esrâr* (Donuk, 2019a), *Kenzü'l-etvâr* (Donuk, 2019b) ve bu makaleye konu olan *Câmî'u's-silsile* adlı eserlerinin de olduğu anlaşılmaktadır. *Aşkîyye* adlı eserin herhangi bir nüshası henüz kayıtlara geçmiş değildir (Donuk, 2019b: 601).

Kenzü'l-esrâr adlı tarikatnâmesine göre Seyyid Ahmed Cezbî'nin Himmetzâde nisbesiyle tanınan dedesinin adı Bahâeddin'dir. Bahâeddin Efendi, aynı zamanda Cezbî'nin şeyhidir (Donuk, 2019b: 600-601). Nitekim *Câmî'u's-silsile*'de "Ve Bahâ'e'd-dîn Efendi daği oğlu 'Abdü'l-Ḥayy Efendi'ye ve bu fakîr Ahmed Cezbî'ye ve birâderüm Seyyid Mehmed Şemse'd-dîn ve ...'ya telkîn buyurdılar (Ahmed Cezbî, yz: 3b-4a)." şeklindeki cümleyle bunu teyit etmiştir. Seyyid Ahmed Cezbî'nin Mehmed Şemseddin isimli bir kardeşinin olduğu buradan çıkartılabilecek başka bir bilgidir.

Bahâeddin Efendi'nin kardeşi Seyyid Yahya Efendi'nin Ahmed Cezbî'nin ikinci şeyhi olduğu, Yahya Efendi ile Bahâeddin Efendi'nin Himmetzâdeler nisbesiyle tanındığı *Kenzü'l-esrâr*'da bildirilen diğer bilgilerdir (Donuk, 2019a: 392). *Câmî'u's-silsile*'de Himmet Efendi'nin, oğlu Abdullah Efendi'ye; Abdullah Efendi'nin, oğlu Abdussamed Efendi'ye; Abdussamed Efendi'nin, oğlu Nurullah Efendi'ye; Nurullah Efendi'nin, oğlu Bahâeddin Efendi ile Abdussamed Efendi torunu Yahya Efendi'ye el verdiğinin yazılması (Ahmed Cezbî, yz: 3b) bu bilgileri desteklemektedir.

2.3. Yazılış Tarihi

Câmi'ü's-silsile'nin mukaddimesinde “Bu haķır-i faķır-i pür-taķşir işbu biñ iki yüz otuz beş senesi Sulţān Maħmūd İbn Sulţān Ĥamīd Ĥān ĥazretlerinüñ eyyām-ı āsūde-i salţanat-ı ‘aliyyelerinde vaħdet-nişin-i ĥayret-ālūd-ı mütefeķkir olup eyitdüm (Ahmed Cezbî, yz: 1a)” cümlesi sarf edilmiştir. Buna göre *Câmi'ü's-silsile* Sultan II. Mahmud devrinde (1808-1839), 1235 (1819-20) senesinde yazılmıştır.

2.4. Yazılış Nedeni

Himmetzāde Hafīdi Seyyid Ahmed Cezbî sebep-i telif bölümünde “Bu haķır-i faķır-i pür-taķşir ... vaħdet-nişin-i ĥayret-ālūd-ı mütefeķkir olup eyitdüm: behey ĥardan āşinā ĥumķ ile muttaşif olan bī-ĥāre dil ve ey hevā-yı nefis ile ‘ömr-i nāzenīni bād-ı şarşara virmiş zelil, bunca vaķtdur sinnüñ ĥamsin ve zünüb u ‘işyānuñ rengin, dergāh-ı ‘izz-i aħadiyyete lā’iķ ‘amelüñ yok. İrüp ĥamsine sinnüñ ‘amelüñ yok, ĥayra dā’ir hīĥ.

N’ola ĥālün ‘aceb dergāh-ı Mevlāda senün eyvā

Zünübün çok sevābuñ yok anı ‘afv ide mi Mevlā

mazmūni[na mā-sadaķ] ‘işyānuñ keşir, şevābuñ hīĥ. Gel imdi ‘alā ķadari’t-ķāķa (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) vus’uñ miķdārı vesile-i bā’iş-i rahmet olmak için Ĥazret-i Ĥātemü’l-enbiyā Efendimüz’den bu āna kadar güzerān eyleyen silsile-i ehlu’llāhı bir risāle eyle ki anlarun ĥürmetine, belki Cenāb-ı Feyyāz-ı Muṭlak ‘uyüb [u] zünübün ‘afv idüp a’māl-i ĥayriyyeden ta’dād eyleye. Ve risāle-i faķirānemi kırā’at eyleyen ehl-i İmān rūĥumı du’ā-yı ĥayrdan ferāmüş eylemeye (Ahmed Cezbî, yz: 1a-1b).” demektedir. Bu anlatımlara göre yazar, düşüncelere daldığı bir gün kendi kendine “Yaşım elliye vardı. Günahım çok, sevabım yok. Hz. Muhammed’den yaşadığım ana kadar gelip geçen evliyanın isimlerini bir kitapçık hâline getireyim. Belki bu sayede Allah Teâlâ günahlarımı affeder, okuyanlar ruhuma hayır duada bulunur.” demiştir. Dolayısıyla *Câmi'ü's-silsile*'nin yazılış nedeni Seyyid Ahmed Cezbî'nin Allah’tan af, okuyucudan dua talebidir.

1.1. Bulunduğu Yazma

Câmi'ü's-silsile, Ankara Milli Kütüphane Türkçe yazmaları numara 06 Mil Yz A 1783’de kayıtlı nüshada bulunmaktadır. İlgili nüsha Ahmed Cezbî’ye ait olduğu anlaşılan çeşitli eserlerin yer aldığı bir seçki eser mecmuasıdır. *Câmi'ü's-silsile*, 1b-4b varakları arasındadır. Yazmanın dış ve iç ebatları 175x120 ve 130x65 mm.’dir. Ebru kâğıt kaplı mukavva bir cilt içinde ve karton kaplıdır. Saman sarısı renkli, aharlı bir kâğıt kullanılmıştır. Özensiz, talik kırması bir hatla yazılmıştır. Yazılar siyah mürekkeplidir. Önemli görülen yerlerde kırmızı çizgiler ve virgül işaretine benzer şekiller kullanılmıştır. Rekabe kaydı vardır. Ser-levhasız ve cedvelsizdir. Nüshada herhangi bir istinsah veya telif kaydına rastlanmamaktadır. Kültür seviyesi düşük bir mütensih tarafından çoğaltıldığı izlenimi vermektedir. Yazmanın kimi sayfalar kopmuş, ip ile dikilmek suretiyle birbirine tutturulmuştur.

Baş: Câmi’ü’s-silsile bismillâhirrahmânirrahîm...

Son: bezm-i yârâna gelüp ülfetin it bezme ziyâ (Donuk, 2019b: 603-604)

1.2. Türü

Câmî'u's-silsile Bayrâmiyye, Halvetiyye ve Himmetiyye tarikatları şeyh silsilelerini içermektedir. Bu yüzden *Câmî'u's-silsile*'nin türü silsilenâmedir. Şeyh halef-selef listelerinin ara yerlerinde etvâr-ı seb'a hakkında bilgiler verildiği için silsilenâmenin tasavvufî bilgilerle karışık olanlar sınıfına dâhildir.

1.3. Muhtevası

Câmî'u's-silsile münâcat, naat ve sebep-i telîften müteşekkil bir mukaddime, tarikat silsileleri ve etvâr-ı seb'adan oluşan esas kısım ve dua bölümlerinden meydana gelmiştir. Münacat bölümünde Allah'a şükredilmiş, naat bölümünde ise Hz. Muhammed'e olan sevgi dile getirilmiştir. Sebeb-i telîf bölümünde Seyyid Ahmed Cezbî, Sultan Mahmud b. Sultan Hamid Han'ın huzurlu devri devam ederken 1235 (1819-20) senesinde düşüncelere daldığını; günahlarının çok, sevabının az oluşuna hayıflandığını; bu nedenle Allah'tan af, okuyuculardan hayır dua dilemek için silsilenâmeyi yazdığını belirtmiştir (Ahmed Cezbî, yz: 1a-1b).

Esas bölümün girişinde tarikat silsilesinin ortaya çıkışı Hz. Ali'den rivayet edilen iki hadîs-i şerîf ve Seyyid Yahyâ-yı Şîrvânî'nin bildirdiği başka bir hadis üzerinden izah edilmiştir. Akabinde "Hz. Ali, Hasan-ı Basrî'ye; Hasan-ı Basrî, Habîb-i Acemî'ye ... telkîn buyurmuştur." formunda Bayrâmiyye tarikatı silsilesi yazılmıştır. Bayrâmiyye şeyhlerinden sonra aynı ibarelerle Halvetiyye tarikatı silsilesi sıralanmıştır (Ahmed Cezbî, yz: 1b-2b).

Bu iki tarikat silsilesi bitiminde telkinin amacı ve mahiyeti hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Bezîzâde Muhyî Efendi (ö. 1020/1611) ile Hüsâmeddin Bezzâz'ın (ö. [?]) mezar yerleri bildirilip esas bölümün ikinci kısmı olan etvâr-ı seb'a hakkında malumata geçilmiştir (Ahmed Cezbî, yz: 2b).

Etvâr-ı seb'a kısmında nefsin yedi sıfatı olduğu söylenip yedi nefsin isimleri ve nitelikleri ile yedi tavrın kaynakları ve renkleri hakkında çeşitli tasavvufî bilgiler verilmiştir (Ahmed Cezbî, yz: 3a-3b).

Söz konusu bilgilerden sonra "es-Silsile" başlığı açılmış, başlığın altında Himmetiyye kolunun Bolulu Şeyh Himmet Efendi'den müellifin yaşadığı zamana kadarki süre zarfında birbirine el veren şeyhlerin sıralı listesi verilmiştir. En son Şeyh Yahyâ Efendi'nin oğlu Şeyh Ali Efendi'ye ve Şeyh İbrahim Efendi'ye telkin ettiği yazılmıştır. Müellif, Abdüşşekûr Efendi ve Gafûr Efendi'nin icazet verdiği postnişinlerin olduğunu, ancak bunların isimlerini tespit edemediğini, ettiği vakit yazacağını belirterek Himmetiyye silsilesini sona erdirmiştir (Ahmed Cezbî, yz: 3b-4a).

Câmî'u's-silsile'nin sonunda yer alan dua bölümünde Himmetzâde torunu Ahmed Cezbî Efendi, Halvetiyye ve Bayrâmiyye tarikatları şeyhlerinin özelliklerini bildiren bir tabloyu buraya yazacağını söyleyip okuyanlardan dua dileyerek cümlelerini bitirmiştir. Altta yer alan üç tablodan biri "meşreb-i kibâr-ı Halvetiyye ve Bayrâmiyye", ikincisi "etvâr-ı seb'a", üçüncüsü "fûrû'ât" başlığını taşımaktadır. Bu tablolarda âlem çeşitleri, nefis türleri, hangi mertebede hangi zikrin yapılması gerektiği vb. kısa tasavvufî bilgiler mevcuttur (Ahmed Cezbî, yz: 4a-4b).

1.4. Dil ve Üslubu

Câmi'ü's-silsile'nin münacat, naat ve sebep-i telîften oluşan mukaddimesinde süslü bir nesir dili kullanılmıştır. Bu kısımlarda dil varlığı ağırlıklı olarak Arapça ve Farsça kelimelerden müteşekkildir. Seci kullanımına dikkat edilmiştir. Münacat ve naat bölümünde seci kusursuz kullanılmıştır. Ancak sebep-i telîfte; "... dergâh-ı 'izz-i aḥadiyyete lâ'ik 'amelüñ yok. İrüp ḥamsîne sinnüñ 'amelüñ yok, ḥayra dâ'ir hîç.

N'ola ḥâlüñ 'aceb dergâh-ı Mevlâda senüñ eyvâ

Zünübuñ çok şevâbuñ yok anı 'afv ide mi Mevlâ

mazmünü[na mâ-sadaḳ] 'iṣyânuñ keşir, şevâbuñ hîç ... (Ahmed Cezbî, yz: 1a-1b)" örneğindeki gibi başarılı bir secide olması gereken terkipler arasındaki simetrisinin zayıf olduğu cümleler çöktür.

Mukaddimede bir âyet-i kerîme ve bir Türkçe beyit ile anlatım süslenmiştir. Âyetin kullanımı "Gel imdi 'alâ kadarı't-ṭâḳa ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ vus'uñ miḳdârı vesîle-i bâ'is-i rahmet olmak için Ḥazret-i Ḥâtemü'l-enbiyâ Efendimüz'den... (Ahmed Cezbî, yz: 1b)." şeklindedir. Fakat burada müellif âyeti cümlelerin aslî bir unsuruna çevirecek şekilde kuramamıştır. Nitekim âyet cümleden çıkarıldığında değişen bir şey olmamaktadır.

Tarikat şeyhleri silsilesinin bildirildiği yerlerde isimlerden oluşan uzun cümleler kurulmuştur. Dolayısıyla buralarda uzun ancak basit cümleler vardır. Ancak etvâr-ı seb'a hakkında bilgi verilen yerlerde ise kısa fakat anlaşılması güç cümleler vardır. Güçlülüğün nedeni tasavvufî terim ve teorilerin sıklıkla kullanılmasıdır.

Sâdeddin Nüzhet Ergun (ö. 1946), Himmetzâde Hafîdi Ahmed Cezbî'nin eserlerinde birçok dil hatası ve kelime ihmallerine rastlandığını belirtmektedir (Ergun, 1936: 1076). *Câmi'ü's-silsile*'nin genelinde bunu doğrular şekilde zayıf bağlantılı cümle dizimleri, aynı kelimelerin bir cümlede mükerrer kullanımı, cümle anlamının muğlak bırakılması vb. hatalar görülmektedir. Bazı yerlerde de ancak metin tamiri sayesinde cümle anlaşılır kılınabilmektedir. Bunların bir kısmı muhtemelen müstensih kaynaklıdır. Ancak istinsah hatası payı çıkartıldığı takdirde yine dilsel kusur yekûnunun normalden fazla olduğu görülmektedir.

Metinde geçen anlamı muğlak, anlam bağlantıları gevşek, kelime seçimleri sorunlu cümlelere şunlar örnek olarak gösterilebilir:

- "Ve yalîñuz nefsi emmârenüñ yedi şıfatı vardır. Ki yedi ṭamu ḳapusıdır. Meşelâ: hırs, buḫl, ṭama', ḡazab, ḥased, tekebbür, tecebbür. Pes bu vechle şıfat-ı celâldür. Ve aḫlâḳ-ı zemîmedür. Ve bu nefsi kâfirdür (Ahmed Cezbî, yz: 2b)."
- "Ve şıfat-ı sâdisi nefsi marḳıyyedür. Ve gevher-i sırr-ı tecellî şıfat-ı Ḥaḳ ma'deninüñ tılısmıdır. Ve şıfat-ı sâbî'i nefsi şâfiyyedür. Ve gevher-i tecellî-i envâr-ı zât ve sırr-ı mükâşefât sırr-ı serâ'ir ma'deninüñ tılısmıdır (Ahmed Cezbî, yz: 3a)."
- "Ve yedi etvâr [sâlikinüñ] ḳalbi açılır, yedi gevhere mâlik olur. Ve ṭalib olanı irşâd ider (Ahmed Cezbî, yz: 3a)."
- "Ġaybdan her ne zâhir olursa andan zâhir olur (Ahmed Cezbî, yz: 3a)."

2. Câmî'u's-silsile'ye Göre Bayrâmiyye Halvetiyye ve Himmetiyye Tarikatları Silsilesi

2.1. Bayrâmiyye: Cebrâil (as.) > Hz. Muhammed > Hz. Ali > Hasan-ı Basrî > Habîb-i Acemî > Dâvud-ı Tâî > Ma'rûf-ı Kerhî > Serî-i Sakatî > Cüneyd-i Bağdâdî > Mimşâd-ı Dîneverî > Ebünnecîb-i Sühreverdî > Kutbuddin-i Ebherî > Rüknuddin-i Necâşî > Şihâbüddin-i Tebrîzî > Cemâlüddin-i Tebrîzî > İbrâhim Zâhid-i Geylânî > Safiyyüddin-i Erdebîlî > Sadrüddin-i Erdebîlî > Hamidüddin Akserâyî > Hacı Bayrâm-ı Velî > Akşemseddin > Ebû Muhammed Hamza-i Şâmî > Şâmîzâde Çelebi > Bolevî Çelebi > Bolevî Şeyh Ahmed > Şeyh Himmet

2.2. Halvetiyye: İbrâhim Zâhid-i Geylânî > Ahî Muhammed-i Halvetî > Pîr Ömer-i Halvetî > Ahî Mîrim-i Halvetî > İzzeddin-i Halvetî > Sadreddin-i Halvetî (Hayâvî) > Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî > Aliyyüddin-i Rûmî > Monlâ Çelebi > Şeyh Nureddin b. Monlâ Çelebi > Bezcizâde Muhyî > Hüsameddin-i Bezzâz > Pîr Himmet

2.3. Himmetiyye: Bolulu Himmet Efendi > Şeyh Abdullah b. Himmet

Bolulu Himmet Efendi > Hâcî Mehmed b. Himmet

Bolulu Himmet Efendi > Şeyh Re'fetî

Bolulu Himmet Efendi > Fakîh Şeyh Ahmedî

Bolulu Himmet Efendi > Şeyh Hâcî Bayram Ağa (Himmet Efendi kardeşi)

Şeyh Abdullah b. Himmet > Şeyh Abdussamed b. Şeyh Abdullah

Şeyh Abdullah b. Himmet > Şeyh Abduşşekûr b. Şeyh Abdullah

Şeyh Abdullah b. Himmet > Şeyh Abdülgafur b. Şeyh Abdullah

Şeyh Abdussamed b. Abdullah > Nurullah Efendi b. Abdussamed

Şeyh Abdussamed b. Abdullah > Şeyh Abdülhalim (Abdussamed dâmâdı)

Şeyh Abdussamed b. Abdullah > Ahmed Baba (evlâd-ı Bayrâmiyye'den)

Şeyh Abdussamed b. Abdullah > Arab Şeyh Ahmed Efendi

Nurullah Efendi b. Abdussamed > Mehmed Bahâeddin b. Nurullah

Nurullah Efendi b. Abdussamed > Mehmed Mecdüddin b. Nurullah

Nurullah Efendi b. Abdussamed > Şeyh Yahya (Abdussamed hafîdi)

Nurullah Efendi b. Abdussamed > Şeyh Ahmed Baba (evlâd-ı Bayrâmiyye'den)

Bahâeddin b. Nurullah > Abdülhay Efendi b. Şeyh Bahâeddin

Bahâeddin b. Nurullah > Ahmed Cezbî

Bahâeddin b. Nurullah > Mehmed Şemseddin (Ahmed Cezbî kardeşi)

Bahâeddin b. Nurullah > Şeyh Seyyid Mehmed Baba (evlâd-ı Hâcî Bayram'dan)

Mecdüddin b. Nurullah > Mehmed Muhyiddin b. Şeyh Mecdüddin

Abdülhalim (Abdussamed dâmâdı) > Şeyh Habîb b. Şeyh Abdülhalim

Abdülhalim (Abdussamed dâmâdı) > Şeyh Mustafa Efendi

Abdülhalim (Abdussamed dâmâdı) > Şeyh Mehmed Edîb Efendi

Şeyh Yahya (Abdussamed hafîdi) > Şeyh Alî b. Şeyh Yahya

Şeyh Yahya (Abdussamed hafîdi) > Şeyh İbrahim Efendi

Journal of Turkish Language and Literature

Volume:6 Issue:1, Winter 2020, (16-36)

Doi Number: 10.20322/littera.654435

SONUÇ

Birbirine icazet veren şeyhlerin, peşi sıra tahta çıkan hükümdarların ve aynı soydan gelen kişilerin sıralı listesini içeren eserlere silsilenâme adı verilir. Yazma eser kütüphanelerinde pek çok Türkçe silsilenâme örneği bulunmaktadır. Bunların çoğunluğunu tarikat şeyhleri halef selef listesi oluşturmaktadır. Tarikat silsilenâmelerini mensur ve manzum olarak ikiye ayırmak mümkündür. Mensur silsilenâme örnekleri manzum olanlara göre daha fazladır. Mensur silsilenâmeler icazetnâme / hilâfetnâme türünde olanlar, vefeyâtnâme / menâkıbnâme türünde olanlar ve tasavvufî bilgilerle karışık olanlar şeklinde üç gruba ayrılabilir. Arapçadan Türkçeye tercüme edilen ve başka türde bir eserin içerisinde bölüm olarak yer alan silsilenâmeler de vardır. Tasavvufî bilgilerle karışık silsilenâmelerden biri Himmetzâde torunu Seyyid Ahmed Cezbî'nin *Câmî'u's-silsile* adlı eseridir. Müellifi 50 yaşındayken 1235 (1819-20) yılında yazılan *Câmî'u's-silsile* Bayrâmiyye, Halvetiyye ve Himmetiyye tarikatlarının birbirine el veren şeyhlerinin silsilesini içermektedir. Etvâr-ı seb'a ile ilgili malumatın da bulunduğu eser Himmetiyye tarikatının son dönem şeyhleri hakkında bilgiler içermesi açısından önemlidir. *Câmî'u's-silsile*'yi değerli kılan başka bir nokta Seyyid Ahmed Cezbî'nin doğum tarihinin tespitini sağlamasıdır. Süslü nesirle yazılan silsilenâmenin özellikle tasavvufî bilgilerin olduğu kısımlarının dil varlığı ağırlıklı olarak Arapça ve Farsça kelimelerden oluşmaktadır. *Câmî'u's-silsile*'de yer yer cümleler arası anlamsal kopukluklara ve anlamda muğlaklıklara rastlanmaktadır.

3. Metin

3.1. Metin Tesisinde Dikkat Edilen Hususlar

4. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin imlasında Mehmet Kanar'ın *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* (Kanar, 2009) esas alındı.
5. Arapça ve Farsça ön ve son eklerin yazımında İsmail Ünver'in *Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* adlı makalesinde (Ünver, 2008: 1-46) belirtilen esaslara uyuldu.
6. Müstensih hatasıyla "Efendimiz'in, şevâbın, güzêrân, Dâvud, Kerhî, Hâlvetiyye, zemîme" şeklinde yazılan kelimeler "Efendimiz'üñ, şevâbuñ, güzêrân, Dâvud, Kerhî, Hâlvetiyye, zemîme" olarak metne alındı.
7. Gerekli yerlerde metin tamiri yapıldı. Tamir yapılan yerler köşeli parantez ([ ]) ile gösterildi.
8. Âyet-i kerîmeler harekeli Arap harfleriyle yazıldı. Sûre ve âyet numaraları ile mealleri dipnota kondu.
9. Hadîs-i şerîfler italik harflerle yazıldı. Türkçe tercüme ve kaynakları dipnotta verildi.
10. Anlamdan yanlış yazıldıkları anlaşılan kelimelerin yerine doğru olanları yazıldı. Bu tür tasarruflarda dipnot ile açıklama yapıldı.
11. Varak numaraları köşeli parantez içerisinde, kalın (bold) olarak verildi.
12. Metnin anlaşılır hale gelmesi için noktalama işaretleri kullanıldı.

4.2. CÂMÎ'Ü'S-SİLSİLE⁴*Bismillâhirrahmânirrahîm*

Ḥamd-i bî-ḥadd ve sipâs-i lâ-yu'add ol Ḥazret-i Ḥayy [ü] Qadîm ve Rabb-i Raḥîm'e ki ḥarfeyn-i ḳudret-i aḫadiyyeti ile on sekiz biñ 'âlemi var ve maḥlûḳât-ı zî-rûḫ elvânıyla tezyîn ve envâ'-ı şecerât ü semerât ile mâl-â-mâl [ü] rengîn idüp cemî'-i maḥlûḳâtına iḥsân eyledi.

Ve daḫî şalât ü taḫiyyât-ı tâmm ol H'âce-i tercemân-ı kâ'inât ve İmâm-ı erşed-i cemî'-i mevcûdât, şecere-i müşmire-i⁵ sırr-ı Ḥudâ, nihâl-i bâğ-ı ḫarem-i kibriyâ, şâh-ı Yesrib ü Baḫḫâ ve pâdişâh-ı taḫt-ı *subḫâne'llezi esrâ*⁶, ḫâtîme-i sırr-ı nübüvvet ve gencine-i⁷ esrâr-ı remz-i velâyet, ṭabîb-i derd-i meydân, Ḥabîb-i ḫâşş-ı dergâh-ı Yezdân Efendimiz'ün üzerine olsun ki vücûdî on sekiz biñ 'âleme raḫmet olup ve 'âlem-i dünyâya teşrîfî cemî'-i maḥlûḳâta bâ'îş-i rif'at oldı.

Bu ḫaḳîr-i faḳîr-i pür-taḳşîr işbu biñ iki yüz otuz beş senesi Sulṭân Maḫmûd İbn Sulṭân Ḥamîd Ḥân ḫazretlerinin üñ eyyâm-ı âsûde-i salṭanat-ı 'aliyyelerinde vaḫdet-nişîn-i ḫayret-âlûd-ı mütefekkir olup eyitdüm: Behey ḫardan âşinâ ḫumḫ ile muttaşîf olan bî-çâre dil ve ey hevâ-yı nefis ile 'ömr-i nâzenîni bād-ı şarşara virmiş zelil, bunca vaḫtdur sinnûñ ḫamsîn ve zünüb u 'işyânüñ rengîn, dergâh-ı 'izz-i aḫadiyyete lâ'îḫ 'amelûñ yoḫ. İrûp ḫamsîne sinnûñ, 'amelûñ yoḫ ḫayra dâ'ir ḫîç.

N'ola ḫâlûñ 'aceb dergâh-ı Mevlâda senûñ eyvâ

Zünübüñ çoḫ⁸ [1b] şevâbuñ yoḫ anı 'afv ide mi Mevlâ

mazmûni[na mâ-sadaḫ] 'işyânüñ keşîr, şevâbuñ ḫîç. Gel imdi 'alâ ḫadarî't-ṭâḫa⁹ ﴿لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ vus'uñ miḫdârî vesile-i bâ'îş-i raḫmet olmaḫ için Ḥazret-i Ḥatemü'l-enbiyâ Efendimiz'den bu âna ḫadar güzerân eyleyen silsile-i ehlu'llâhî bir risâle eyle ki anlaruñ ḫürmetine, belki Cenâb-ı Feyyâz-ı Muṭlaḫ 'uyüb [u] zünübün 'afv idüp a'mâl-i ḫayriyyeden ta'dâd eyleye. Ve risâle-i faḳîrânemi kırâ'at eyleyen ehl-i imân rûḫumı du'â-yı ḫayrdan ferâmûş eylemeye.

Fî-mâ-ba'd ey sâlik-i râh-ı maḫabbet-i İllâhî olan erler, ma'lûm ola ki silsile-i ṭarîḫat şöyle vuḫû' bulmuşdur ki ruviye 'an 'Alî kerrema'llâhu [vechehu] ḫâle Resûla'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem zikriyyen lisâniyyen cebriyyen fi'l-buḫ'atî'l-mübâreket el-mu'allâkatu bâbuhâ câlisen 'alâ vechi't-terbî' gâmiẓan 'aymeyhi'l-mübârekeyn ve kâne zâlike't-telḫîn¹⁰ 'alâ vechi't-teşlîs.¹¹

Pes imdi kezâlik bu rivâyet üzere silsile-i telḫîn aḫvâlinde Seyyid Yahyâ-yı Şîrvânî risâle-i şerîfinde buyurır ki Ḥazret-i Peygâmbet 'aleyhi's-selâm¹² aḫreb ṭarîḫ ve eshel a'mâl temennâ idüp ve müteveccih olup, der-ḫâl Cebrâ'il 'aleyhi's-selâm gelüp, Ḥaḫ te'âlâdan selâm getürüp, bu vech üzere kelime-i tevḫîd kim *lâ ilâhe illa'llâh*¹³ kelimesidür, tesliyet üzere telḫîn eyledi. Ve buyurdı ki "Ḥaḫ te'âlâ baña 'Böyle telḫîn eyle.' didi." Ve 'uruc eyledi.

⁴ Ankara Milli Kütüphane, Türkçe yazmaları, no. 06 Mil Yz A 1783, vr. 1a.

⁵ Nüshada "şemere" şeklinde yazılan bu kelime "müşmire" olarak metne alındı.

⁶ *Kur'an-ı Kerîm*, İsrâ Sûresi, 17/1, "[Kulunu] bir gece yürüten Allah'ın şanı yücesir."

⁷ Nüshada "kenzine-i" şeklinde yazılan bu ibare "gencine-i" olarak metne alındı.

⁸ "zünübüñ çoḫ" ibaresi diğet varakta tekrar yazılmıştır.

⁹ *Kur'an-ı Kerîm*, Bakara Sûresi, 2/286, "Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar."

¹⁰ Nüshada "şakaḫeyn" şeklinde yazılan bu kelime anlam gereği "telḫîn" olarak metne alındı.

¹¹ " Hz. Ali (Allah vechini mükerrerem kılın.) rivâyet eder: 'Resulullâh (Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun.) kapısı sallanan mübarek mevkide, dörtgen olarak oturulmuş şekilde, iki mübarek gözü kapalı olarak konuşarak açık bir şekilde söyledi. İşte telkin bu şekilde, üç defa [kelime-i tevḫidi söylemek] biçiminde oldu." | Burada mutasavvıfların silsilelerin başlangıcını izah etmek için kullandıkları, Hz. Peygamber'in Hz. Ali'ye kelime-i tevḫidi üç defa söylediği şeklindeki rivâyet kastedilmiş olmalıdır (bk. Tosun, 2009a: 207).

¹² "[Allah'ın] selâmı onun üzerine olsun."

¹³ "Allah'tan başka ilah yoktur."

Ba'dehu birgün Hâzret-i 'Alî¹⁴ [2a] eyitdi. "Yâ Resûlü'llâh, baña bir şey' ta'lim eyle ki Cenâb-ı Hâkık'a âsân vech ile ta'karrüb peydâ ideyüm." didükde buyurdılar ki "Yâ 'Alî qarındaşum, Cibril'ün baña ta'limi gibi saña ta'lim eyleyeyüm." buyurup, zânü-be-zânü oturup ve mübârek gözlerin yumup, üç def'a şağdan şola nefy ü işbât-ı tamm ile *lâ ilâhe illa'llâh* kelimesini Hâzret-i 'Alî'ye telkîn buyurdılar.

Ve'l-hâşıl Hâzret-i 'Alî, Hâşan Başrı'ye; Hâşan Başrı, Hâşib-i 'Acemî'ye; Hâşib-i 'Acemî, Dâvud-ı Tâ'i'ye; Dâvud-ı Tâ'i, Ma'rûf-ı Kerhî'ye; Ma'rûf-ı Kerhî, Serî-i Saqatî'ye¹⁵; Serî-i Saqatî, Cüneyd-i Bağdâdî'ye; Cüneyd-i Bağdâdî, Mîmşâd-ı Dîneverî'ye; Mîmşâd-ı Dîneverî, Ebü'n-Necîb-i Sühreverdî'ye; Ebü'n-Necîb de Kûtbu'd-dîn-i Ebherî'ye; Kûtbu'd-dîn de Rüknu'd-dîn-i Necâşî'ye¹⁶; Necâşî de Şihâbü'd-dîn-i Tebrîzî'ye; Şihâbü'd-dîn daği Cemâlü'd-dîn-i Tebrîzî'ye; Cemâlü'd-dîn de İbrâhîm Zâhid-i Geylânî'ye; Zâhid-i Geylânî de Şafiyü'd-dîn-i Erdebîlî'ye; Şafiyü'd-dîn de Şadrü'd-dîn-i Erdebîlî'ye; Şadrü'd-dîn de Hâmidü'd-dîn-i Aşkserâyî'ye; Hâmidü'd-dîn de Sulţân Hâcî Bayrâm-ı Velî'ye; Hâcî Bayrâm-ı Velî de Aşksemmedîn'e; Aşksemmedîn de Ebü Muhammed Hâzma-i Şâmî'ye; Ebü Muhammed Hâzma da Şâmî-zâde Çelebî'ye; Çelebî daği Bolevî Çelebî'ye; Çelebî daği el-Hâcc Bolevî Şeyh Ahmed Efendi'ye; Şeyh Ahmed-i Bolevî daği câmi'u't-ţarîkayn Pîr Şeyh Himmet Efendi hâzretlerine telkîn buyurmuşlardır.

Ve'l-hâşıl 'azîz-i men, bu ta'dâd olınan e'izze-i [2b] silsile-i tarîk-ı Bayrâmiyye¹⁷ olup ve silsile-i tarîk-ı Hâlvetiyye daği bu vechle ta'hrîr ü beyân olunur: Ve'l-hâşıl İbrâhîm Zâhid-i Geylânî hâzretleri Ahî Muhammed-i Hâlveti'ye; Ahî Muhammed daği Pîr 'Ömer-i Hâlveti'ye; Pîr 'Ömer daği Ahî Mîrim-i Hâlveti'ye; Ahî Mîrim daği 'İzze'd-dîn-i Hâlveti'ye; 'İzze'd-dîn de Şadre'd-dîn-i Hâlveti'ye; Şadre'd-dîn-i Hâlveti daği Seyyid Yahyâ-yı Şîrvânî'ye; Seyyid Yahyâ daği 'Aliyyü'd-dîn-i Rûmî'ye; 'Aliyyü'd-dîn daği Monlâ Çelebî'ye; Monlâ Çelebî daği Şeyh Nûre'd-dîn İbn Monlâ Çelebî'ye; ol daği Bezci-zâde Muhyî Efendi'ye; Bezci-zâde Muhyî Efendi de Hüsâme'd-dîn-i Bezzâr'a; Hüsâme'd-dîn daği Pîr Himmet Efendi hâzretlerine telkîn buyurmuşlardır.

Ve bu telkînden murâd tuhm-i mâye-i zikru'llâhdur ki ol tuhm-ı mâye-i¹⁸ zikru'llâhla sâlikün kalbinde şecere-i zikru'llâh nümâyân olup taşfiye-i kalb ve tezkiye-i nefis hâşıl olup *men-'arafe nefsehu fe-kad 'arafe Rabbehu*¹⁹ sırrına vâşıl olmağdur. Ve kendü nefsinî ma'hlûk-ı fânî bilmekdür.

Bezci-zâde Muhyî Efendi Üsküdar'da Devâtçılar'da²⁰ türbe-i şerîfinde medfündür.²¹

Hüsâme'd-dîn Bezzâr²² daği Balıklı Ayazması Kenîsâsı qarşusunda yüksek sedd üstinde medfündür.²³

Ve daği nefsin şıfatı yedidür. Ve her bir şıfatı bir gevher ma'deninün tılısmıdır. Şıfat-ı evvel nefsi emmâredür. Ve yalınuz nefsi emmârenün yedi şıfatı vardır. Ki yedi şıfatı şıfatıdır. Meşelâ: hırs, buhl, şama', gâzab, hâşed, tekebbür, tecebbür. Pes bu vechle şıfat-ı²⁴ celâldür. Ve ahlâk-ı zemîmedür. Ve bu nefsi kâfirdür, *ne'uzu bi'llâh*.

Ve şıfat-ı şâniyesi levvâmedür. Ve gevher-i İslâm ma'deninün tılısmıdır. Ve şıfat-ı şâlişi nefsi mühlimedür. Ve gevher-i imân ve ilhâm-ı Rabbânî ve feyz-i ma'habbet-i Yezdânî ma'deninün tılısmıdır. [3a] Şıfat-ı râbî'i nefsi muţma'innedür. Ve gevher-i sırr-ı ha'kîkat ve 'ilm [ü] 'irfân-ı muhaqqâk ma'deninün tılısmıdır. Ve şıfat-ı hâmisî nefsi râğiyyedür. Ve gevher-i sırr-ı rûhânî ve müşâhede-i sırr-ı şıfat-ı Raḥmânî ma'deninün tılısmıdır. Ve şıfat-ı sâdisî nefsi marđiyyedür. Ve gevher-i sırr-ı tecellî şıfat-ı Hâk ma'deninün tılısmıdır. Ve şıfat-ı sâbi'i nefsi şâfiyyedür. Ve gevher-i tecellî-i envâr-ı zât ve sırr-ı mükâşefât sırr-ı serâ'ir ma'deninün tılısmıdır.

¹⁴ "Hâzret-i 'Alî" ibaresi diğerk varakta tekrar yazılmıştır.

¹⁵ Yazma nüshada "Serî-i" şeklinde yazılan bu kelime "Serî-i" olarak tashih edildi (bk. Uludağ, 10.11.2019).

¹⁶ Yazma nüshada "Sencâşî" olarak yazılan bu kelime "Necâşî" olarak tashih edildi (bk. Aksoy, 2005: 12).

¹⁷ Nüshada önce "Hâlvetiyye" kelimesi yazılmış, daha sonra üstü çizilip yanına "Bayrâmiyye" eklenmiştir.

¹⁸ Nüshada "mâye-i tuhm" şeklinde yazılan bu terkip anlam gereği "tuhm-ı mâye" şeklinde metne alındı.

¹⁹ Hadîs-i Şerîf, "Kendini tanıyan, Rabb'ini tanır." (el-Aclunî, Keşfu'l-Hafâ, 2, 262)

²⁰ Nüshada "Devâcılar" şeklinde yazılan bu yer adı Üsküdar'da "Divitçiler Çıkmazı, Divitçiler Caddesi" adlı yerleşim birimleri olmasından dolayı "Devâtçılar" olarak tashih edildi.

²¹ Bu cümle 1b varakta der-kenar olarak yazılmıştır.

²² Nüshada "Bezzâr" şeklinde yazılan bu isim daha önce "Bezzâr" şeklinde geçtiği için tashih edilerek metne alındı.

²³ Bu cümle 1b varakta der-kenar olarak yazılmıştır.

²⁴ Nüshada önce "helâl" kelimesi yazılmış, daha sonra üstü çizilip yanına "şıfat-ı" eklenmiştir.

Ve yedi eṭvâr [sâlikiniün] ḳalbi açılır, yedi gevhere mâlik olur. Ve ṭalib olanı irşâd ider. Ḳavlühu te'âlâ ﴿أَفَمَنْ

شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّن رَّبِّهِ﴾²⁵

Ṭavr-ı evvel İslâm nûrınıñ ma'denidür. Ṭavr-ı şânî imân nûrınıñ ma'denidür. Ṭavr-ı şâliş ḫaḳḳânî nûrınıñ ma'denidür. Ṭavr-ı râbî kerâmet nûrınıñ ma'denidür. Ṭavr-ı Ḥâmis rûhânî ve mu'âvenet nûrınıñ ma'denidür. Ṭavr-ı sâdis süveydetü'l-ḳalbdür. Kim ḳalbün ortasında bir medd çekilmişdür. Bir siyah noḳtadur. Ğaybdan her ne zâhir olursa andan zâhir olur. Ve sırr-ı tecellî şifâtınıñ ma'denidür. Ve ṭavr-ı sâbî tecellî-i sırr-ı zât-ı bî-elvân ve lâ-mişâl nûrınıñ ma'denidür.

Ve elvân daḫı yedidür. Nûr-ı ezrak, nûr-ı aḫḫar, nûr-ı aḫmer, nûr-ı ebyaz, nûr-ı aşfer, nûr-ı esved, nûr-ı bilâ-elvân ve lâ-mişâl. Ma'nâ envâr-ı zât-ı bilâ-elvân ve bilâ-nişândür. Kim zâtu'llâhda çün [ü] çirâ yoḳdur. [3b] Ḳavlühu te'âlâ ﴿تَعَلَّمْ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمْ مَا فِي نَفْسِكَ﴾²⁶

Sırr-ı zâtuñ ve esrâr-ı insânüñ işbâtı ve bürhânı yoḳdur, ve's-selâm. *Ve i'lem bi-ḫaḳîḳati 'ilmibi ve esrârîhi fi'l-ezel ve lâ-yezâl.*²⁷ Ḳavlühu te'âlâ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾²⁸

es-Silsile

Ey 'azîz, imdi zıkr[i] sebḳat iden ḳutbu'l-'ârifin Himmet Efendi'nün daḫı gerek sülâle-i pâk-i 'aliyyelerinden ve gerek ḫalîfe-i şahîḫaları olan zevât-ı kirâmlara telḳîn zıkr buyurdıkları işbu maḫalle taḫrîr ü taşṭîr olındı. Himmet Efendi daḫı veled-i ekberleri Şeyḫ 'Abdu'llâh Efendi ve ferzend-i aşgarları sultân-ı ehl-i terk-i mâ-sivâ-yı fenâ el-Ḥâcc Meḫmed Efendi'ye ve ḫalifeleri Şeyḫ Re'fetî Efendi'ye ve Faḳîḫ Şeyḫ Aḫmedî'ye ve birâderi Şeyḫ el-Ḥâcc Bayram Aġa'ya²⁹ ve sâ'ir ḫalîfe-i fuḳarâlarına telḳîn buyurdılar.

Ve Şeyḫ 'Abdu'llâh Efendi daḫı ferzendân-ı mükerremleri Şeyḫ 'Abdu's-Şamed Efendi ve Şeyḫ 'Abdü's-Şekûr Efendi ve Şeyḫ 'Abdü'l-Ġafûr Efendi'ye ve sâ'ir fuḳarâ vü zu'afâlarına telḳîn buyurmışlar.

Şeyḫ 'Abdu's-Şamed Efendi daḫı ferzendi Nûru'llâh Efendi'ye ve dâmâd-ı mükerremleri Şeyḫ 'Abdü'l-Ḥalîm Efendi'ye ve evlâd-ı Bayrâmiyye'den Aḫmed Baba'ya ve 'Arab Şeyḫ Aḫmed Efendi'ye ve daḫı niçe ḫulefâ vü fuḳarâya telḳîn zıkr itmişlerdür.

Ve Şeyḫ Nûru'llâh Efendi daḫı ferzendleri Meḫmed Bahâ'e'd-dîn ve Meḫmed Mecdü'd-dîn ve ḫafid-i 'Abdu's-Şamed Efendi Şeyḫ Yahyâ Efendi'ye ve evlâd-ı Bayrâmiyye'den Şeyḫ Aḫmed Baba'ya ve sâ'ir niçe ḫulefâ vü fuḳarâya telḳîn buyurmışlar.

Ve Bahâ'e'd-dîn Efendi daḫı oġlı [4a] 'Abdü'l-Ḥayy Efendi'ye ve bu faḳîr Aḫmed Cezbî'ye ve birâderüm Seyyid Meḫmed Şemse'd-dîn ve evlâd-ı Ḥâcî Bayrâm'dan Şeyḫ Seyyid Meḫmed Baba'ya telḳîn buyurdılar.

Ve Mecdü'd-dîn Efendi daḫı oġlı Meḫmed Muḫyî'd-dîn Efendi ve sâ'ir fuḳarâya telḳîn buyurdılar.

Ve 'Abdü'l-Ḥalîm Efendi daḫı oġlı Şeyḫ Ḥabîb Efendi ve Şeyḫ Muşṭafâ Efendi'ye ve Şeyḫ Meḫmed Edîb Efendi'ye ve sâ'ir ḫulefâ vü fuḳarâya telḳîn buyurdılar.

Ve Şeyḫ Yahyâ Efendi, ferzendi Şeyḫ 'Alî Efendi'ye ve Şeyḫ İbrâḫîm Efendi'ye ve niçe fuḳarâya daḫı telḳîn buyurdılar.

Ve 'Abdü's-Şekûr Efendi ve Ġafûr Efendi daḫı ḫulefâ vü fuḳarâlarına telḳîn zıkr itdükleri muḫaḳḳaḳ olup lâkin bu faḳîr isimleriyle taşḫîḫ idemedüğüm eelden taḫrîr olunmamışdır. İnşâ'allâhi te'âlâ bi-himmet-i Bayrâm taḫrîr ü taşṭîr olunur.

²⁵ *Kur'ân-ı Kerîm*, Zümer Sûresi, 39/22, "Allah'ın, göğsünü İslam'a açtığı, böylece Rabbinden bir nur üzere bulunan kimse mi..."

²⁶ *Kur'ân-ı Kerîm*, Mâide Sûresi, 5/116, "Sen benim içimde olanı bilirsin, ama ben sende olanı bilemem."

²⁷ "Onun ilminin ve sırlarının hakikatini ezelde ve şimdi de bil."

²⁸ *Kur'ân-ı Kerîm*, Ra'd Sûresi, 13/28, "Onlar, inananlar ve kalpleri Allah'ı anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur."

²⁹ "ve birâderi Şeyḫ el-Ḥâcc Bayram Aġa'ya" ibaresi der-kenardır.

Ve'l-hâşıl 'azizüm, bu silsile-i Hâlvetiyye [ve] Bayrâmiyye'nün e'izzelerinün meşârib-i 'ilmiyyeleri bu mağalle tahtır [olındı].³⁰ Manzûrîn rûh-ı fakîrânemüzi du'â-yı hayr ile yâd eyleye.

meşreb-i kibâr-ı Hâlvetiyye ve Bayrâmiyye

'âlem-i 'unşur	'âlem-i tabî'at	'âlem-i berzah
cism	tab'	nefs
emmâre	levvâme	mülhime
'âlem-i melekût	'âlem-i ceberût	'âlem-i ceberût
'aql	rûh	sırr
muṭma'inne	râḍiyye	marḍiyye [4b]
	'âlem-i 'amâ	
	sırru's-sır	

eṭvâr-ı seb'a

lâ ilâhe illa'llâh	Allâh	huve	Hâḳḳ	Hây	Ḳayyûm	Ḳahhâr
'âlem-i 'unşur	'âlem-i tabî'at	'âlem-i berzah	'âlem-i melekût	'âlem-i mişâl-i muṭlaḳ	'âlem-i raḥamût	'âlem-i ceberût

fürû'ât

Vehhâb	Fettâh	Vâhid	Aḥad	Şamed
'âlem-i lâhût	'âlem-i 'azamût	'âlem-i raḥamût	'âlem-i vücûd	

³⁰ Nüşhada "ve" yazılı olan bu yerde anlam gözetilerek metin tamiri yapıldı.

KAYNAKÇA

- Abdulhâdî el-Vardârî, *Silsile-i Evliya*, Ankara Milli Kütüphane, numara 06 Mil Yz B 346/35.
- Abdurrahim Rahîmî, *Matla'u'l-işrāk*, İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, numara 342.
- Acemzâde Mustafa Cemâlî, *Silsilenâme-i Mevleviyye*, Ankara Milli Kütüphane, numara 06 Mil Yz A 8920.
- Ahmed Cezbî, *Câmî'u's-silsile*, Ankara Milli Kütüphane, numara 06 Yz A 1783.
- Akbatu, Şinasi (1980). "İstanbul Tekkeleri Silsile-i Meşayihî", (tertip eden) Zakir Şükrü Efendi, *İslâm Medeniyeti Mecmuası*, C. IV, Sayı 4, s. 51-96.
- Aksoy, Hasan (2005). "Şemseddin Sivâsî, Hayatı, Şahsiyeti, Tarikatı, Eserleri", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2005, Cilt IX/2, s. 1-43.
- Aşkar, Mustafa (1953). "Bir Türk Tarikatı Olarak Halvetiyye'nin Tarihî Gelişimi ve Halvetiyye Silsilesinin Tahlili", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı XXXIX, s. 534-563.
- Ayçiçeği, Bünyamin (2014). "Sarı Abdullah Efendi'nin Meslekü'l-uşşâk Kasidesi ve La'fî-zâde Abdülbaki'nin Zeyli", *Turkish Studies*, Volume 9/3 Winter, s. 189-211.
- Bayram, Sadi (1994). "Silsile-nâmeler ve İrlanda-Dublin Chester Beatty Library'de Bulunan 1598 Tarihli Zübdetü't-tevârîh", *Vakıflar Dergisi*, Sayı XXIV, s. 51-116.
- Bedevî Mehmed Ali, *Esmâr-ı Esrâr*, İBB Atatürk Kitaplığı, numara Bel Yz K 0576.
- Bitiçi, Takhidin (2001). *Münîr-i Belgrâdî ve Silsiletü'l-mukarrebîn Adlı Eseri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bursalı Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Ceyhan, Adem ve Cankurt, Hasan (2012). "Vardarlı Bir Hocadan Dostlara Armağan: Hz. Ali'nin Yüz Sözü'nün Şerhi: Tuhfetü'l-ihvan", *III. Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu Bildirileri*, I. Cilt, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Yayını.
- Devellioğlu, Ferit (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Donuk, Suat (2016). *Türk Edebiyatında Vefeyâtnâme ve İsmail Belîğ'in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ı*, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Donuk, Suat (2017). *Hadâiku'l-hakâik fî Tekmileti's-Şakâik Nev'îzâde Atâyî'nin Şakâik Zeyli*, (editör) Derya Örs, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Donuk, Suat (2019a). "Seyyid Ahmed Cezbî'nin Kenzü'l-esrâr Adlı Tarikatnâmesi", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 17, S. 3, s. 386-406.
- Donuk, Suat (2019b). "Seyyid Ahmed Cezbî'nin Etvâr-ı Seb'a Konulu Bilinmeyen bir Mesnevisi: Kenzü'l-etvâr", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, Volume 5, Issue 4, Autumn, s. 596-631.

- Efendi, İlyas (1994). *İsmail Hakkı Bursevî'nin Kitabı's-silsileti'l-celvetiyye'si*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ekinçi, Ramazan (2018). *Vekâyi'u'l-fuzalâ Şeyhî'nin Şakâik Zeyli*, (editör) Derya Örs, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Ergin, Mehmet (1995). *Cemâleddîn-i Uşşâkî'nin Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Edisyon Kritiği*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ergun, Sâdeddin Nüzhet (1936). *Türk Şâirleri*, İstanbul: Suhulet Basımevi.
- Kanar, Mehmet (2009). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, Mehmet (2011). *Farsça Dilbilgisi Konuşma Çeviri Tekniği Farsça-Türkçe Türkçe-Farsça Sözlük*, İstanbul: Say Yayınları.
- Kiremitçi, Ferdi (2018). "Menâkıbnâme ve Silsilenâme Türlerinin Manzum Bir Örneği: Kürkçübaşızâde Ali'nin Silsiletü'n-nûr Adlı Mesnevisi", *Asos Journal The Journal of Academic Social Science*, Yıl 6, Sayı 74, s. 137-180.
- Maleky, Mahnaz Roohi (2012). *Himmetzâde Ahmet Cezbî Divanı*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Mutçalı, Serdar (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Namlı, Ali (2001). "İsmail Hakkı Bursevî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 23, s. 102-106, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Ögke, Ahmet (2015). "Feyzullah Efendi'nin Tasavvufi Silsilesi ve Şeceresi", *Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu (31 Ekim-2 Kasım 2014 Erzurum) Tebliğler Kitabı*, Erzurum, s. 119-143.
- Ömer Fuâdî, *Silsilenâme*, Ankara Milli Kütüphane, numara 06 Hk 4933/1.
- Özcan, Abdülkadir (2009). "Silsiletü'l-âsafîyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 37, s. 207-208, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Özçelik, Tuğba (2018a). *Silsile-i Sünbüliyye (Metin-İnceleme)*, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özçelik, Tuğba (2018b). "Tarikat ve Silsile Geleneği İçerisinde Bir Sünbüliyye Silsilesi", *Edebi Eleştiri Dergisi*, Cilt II, Sayı II, Nisan, s. 106-113.
- Seyyid Nizâmoğlu (a), *Silsile-i Tarikat*, Ankara Milli Kütüphane, numara 06 Mil Yz A 8313/6.
- Seyyid Nizâmoğlu (b), *Silsile-i Nesebiyye*, Ankara Milli Kütüphane, numara 06 Mil Yz A 8313/4.
- Şimşek, Halil İbrahim (2013). "Alvarlı Muhammed Lutfi'nin Nakşbendî-Hâlidî Silsilesi", *Uluslararası Hâce Muhammed Lutfi (Alvarlı Efe) Sempozyumu (25-26 Nisan 2013 Erzurum) Bildiriler Kitabı*, Erzurum, s. 443-450.
- Şirânî Mustafa, *Silsile-i Nakşbendiye*, Ankara Milli Kütüphane, numara 06 Mil Yz A 8473.
- Tatçı, Mustafa (2009). "Senâyî Hasan Halvetî'nin Divanı ve Manzûm Bir Celvetiyye Silsilenâmesi" *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu VI 6-9 Kasım 2008 Bildiriler Kitabı*, C. 1, İstanbul, s. 340-376.
- Tosun, Necdet (2009a) "Silsile". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul C. 37, s. 206-207, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Tosun, Necdet (2009b). "Seyyid Nizâmoğlu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 37, s. 73-74, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Uludağ, Süleyman (10.11.2019). "SERÎ es-SAKATÎ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/seri-es-sakati>

Usta, Muhiddin (2006). *Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi ve Silsilenâme-i Sûfiyye İsimli Eseri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ünver, İsmail (2008). "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies*, Volume 3/6, Fall, s. 1-46.

Yıldız, Fatih (2005). *Abdullah Ferdî ve Tercüme-i Hadîka-i Nediyye Adlı Eseri ile Hasan Sezâî'nin Bir Gazeline Yaptığı Şerh*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

